

Η φωτογραφική αποτύπωση μιας εποχής και η συλλογική μνήμη

Πηγή: ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ Σελ.: 41 Ημερομηνία έκδοσης: 09-02-2019
Επιφάνεια: 1005.72 cm² Αρθρογράφος: Κυκλοφορία: 6725
Θέματα: ΜΟΤΙΒΟ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

Η φωτογραφική αποτύπωση μιας εποχής και η συλλογική μνήμη

Του Θωμά Καραγκιζόπουλου

Τις τελευταίες ημέρες του 2018 κυκλοφόρησε το ιστορικό λεύκωμα «Η άλλη Ελλάδα 1950-1965» από τις εκδόσεις Τόπος, σε επανέκδοση του εξαντλημένου τόμου του 2007. Ο τόμος αυτός περιλαμβάνει φωτογραφίες που ανήκουν στο φωτογραφικό αρχείο του Κωνσταντίνου Μεγαλοκονόμου, ενώ η επιλογή των εικόνων, η εισαγωγή, τα σχόλια, το χρονολόγιο και η επιμέλεια του τόμου ανήκουν στον Αρη Μαραγκόπουλο. Το φωτογραφικό αρχείο του Μεγαλοκονόμου περιλαμβάνει εξαιρετικά ενδιαφέρουσες φωτογραφίες, οι οποίες εικονογραφούν λεπτομέρειες και πρόσωπα μιας εποχής με σημαντικά γεγονότα και έντονες συγκρούσεις.

Αλήθειες

Οι φωτογραφίες είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικές και τονίζουν τις έντονες αντιθέσεις μέσα στην κοινωνία. Δίνουν το στίγμα της κάθε εποχής και παρουσιάζουν ιστορικά γεγονότα, των οποίων η ερμηνεία γίνεται ευκολότερη μέσα από τις φωτογραφίες.

Ο Μαραγκόπουλος, τόσο στην περιεκτική εισαγωγή του όσο και στα σχόλια των φωτογραφιών, καταγράφει αλήθειες, πάνενη τον παλμό της κάθε εποχής, σε στιγμές πολύ κρίσιμες. Οι σημειώσεις του πάνω στην καθημερινότητα των απλών πολιτών είναι επεξηγηματικές και εύστοχες. Πολλές φορές τα σχόλια είναι δηκτικά και όμως είναι τόσο εύστοχα. Όταν το επιτρέπει η φωτογραφία, γίνεται καυστικός, ωστόσο παραμένει σοβαρός και μετρημένος, ειδικά όταν οι φωτογραφίες εμπνέουν περισυλλογή και αναστοχασμό. Δεν είναι εύκολο να πραγματοποιήσει ευαίσθητα ιστορικά ζητήματα, αλλά ο Μαραγκόπουλος παραμένει ειλικρινής απέναντι στην ιστορία και απέναντι στους αναγνώστες.

Μέσα από τις φωτογραφίες διαφαίνεται η έντονη αγωνία των απλών ανθρώπων για την καθημερινότητα, η επιθυμία των πολιτικών προσώπων να φανούν αρεστοί στον κόσμο, αλλά και οι αλλαγές που συμβαίνουν μέσα

Οι πρωταγωνιστές

Μέσα από τις φωτογραφίες διαφαίνεται η έντονη αγωνία των απλών ανθρώπων για την καθημερινότητα

στην κοινωνία. Η ιστορική αποτύπωση είναι τόσο ακριβής, που οι παλιοί θα θυμηθούν και οι νεότεροι θα μάθουν. Μέσα από τις εστίδες του λευκώματος πραγματοποιείται μία ανασκόπηση πολλών ιστορικών γεγονότων. Ο Μαραγκόπουλος έχει χωρίσει το υλικό του σε τρία κεφάλαια, των οποίων προηγείται μια εισαγωγή με παρουσίαση των στόχων του λευκώματος, καθώς και μια αποτίμηση του τι έχει αφήσει απ' έξω η διδασκαλία της ιστορίας όλα αυτά τα χρόνια. Τα κεφάλαια περιλαμβάνουν απεικόνιση της καθημερινότητας των απλών πολιτών, προβολή του προσώπου της εξουσίας και, τέλος, τις διώξεις που υπέστη η Αριστερά με βασικούς πρωταγωνιστές τους δύο Νίκους, τον Πλουμπιδή και τον Μπελογιάννη. Ως επίλογος, υπάρχει ένα χρονολόγιο της δεκαεπταετίας 1950-1965 με παρουσίαση όλων των σημαντικών γεγονότων.

Ένα από τα στοιχεία που κάνουν αυτό το λεύκωμα σημαντικό είναι

η παρουσίαση των απλών ανθρώπων.

Οι άνθρωποι αυτοί είναι που έπαιξαν τον σημαντικότερο ρόλο σε αυτό που λέμε ιστορική εξέλιξη της χώρας. Είναι οι άνθρωποι των κινημάτων, της καθημερινής βιολής κάτω από δύσκολες συνθήκες, με την αγωνία ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους. Παρουσιάζει μια πραγματικότητα που απέχει από τις εικόνες των ελληνικών ταινιών αυτής της εποχής, που ωραιοποιούσαν την εικόνα της κοινωνίας. Σίγουρα, η διασκέδαση της εποχής ήθελε να προβάλει πρόσωπα ανέμελα και ξέγνοιαστα. Όμως, έξω από την αίθουσα του κινηματογράφου τα πράγματα δεν ήταν ακριβώς έτσι. Οι άνθρωποι της καθημερινότητας είναι αυτοί που ξετινέθηκαν για ένα καλύτερο παρόν και μέλλον, άνθρωποι που διώχθηκαν για αυτά που πίστευαν και για αυτά που ζητούσαν. Ο Μαραγκόπουλος, επιλέγοντας τις συγκεκριμένες φωτογραφίες, επιλέγει να τονίσει γεγονότα και ζητήματα που δεν βρέθηκαν στον κύριο δρόμο αφήγησης της ιστορίας, αλλά σε έναν παράλληλο δρόμο, όπου πολλά πράγματα αποσιωπήθηκαν ή εξοραίστηκαν. Ακόμη, παρουσιάζεται το πόσο οριακή ήταν η κατάσταση για πολύ

κόσμο, ο οποίος δεν θέλησε ή δεν μπόρεσε να συνδεθεί με τα κέντρα εξουσίας, προκειμένου να βολευτεί και αυτός κάπου. Η αφήγηση της καθημερινότητας του απλού ανθρώπου μέσα από τις φωτογραφίες και τα σχόλια είναι σημαντική και για έναν ακόμη λόγο, επειδή φανερώνει την ελπίδα και το χαμόγελο, που δεν χάθηκαν ποτέ, ούτε κάτω από τις πιο δύσκολες και σκοτεινές στιγμές.

Ένας άλλος λόγος που το λεύκωμα αυτό έχει αξία είναι η σημασία της ιστορικής γνώσης για τους νέους ανθρώπους, οι οποίοι δεν έζησαν τα γεγονότα, ούτε βίωσαν την ένταση των εποχών εκείνων.

Όπως αναφέρει ο κοινωνικός ανθρωπολόγος Paul Connerton στο βιβλίο του «How societies work» (1989), η εμπειρική γνώση του παρόντος από το άτομο συναρτάται άμεσα με τη γνώση του παρελθόντος και σε αυτή την αλληλεπίδραση παρελθόντος και παρόντος συνίσταται η δυσκολία απόσπασης του παρελθόντος από το παρόν. Με άλλα λόγια, το παρελθόν δεν μπορεί να αποσπαστεί από το παρόν, ούτε το παρόν να λειτουργήσει δίχως επίγνωση του παρελθόντος. Το παρελθόν πρέπει να διαφυλαχτεί μέσα από τη γνώση και την κατανόησή του. Επιπλέον, ο Connerton σημειώνει πως βασική επιδίωξη του ατόμου είναι η συντήρηση της μνήμης. Ένας από τους καλύτερους τρόπους για να διαφυλαχτεί η ιστορική μνήμη και να γίνει συλλογική μνήμη για τις γενιές που θα ακολουθήσουν είναι μέσα από την καθαρή φωτογραφική αποτύπωση.

Τέλος, σημαντικό κομμάτι του ιστορικού λευκώματος είναι η παρουσίαση του κροτέσκου προσώπου της εξουσίας. Μέσα από την αναδρομή σε πρόσωπα που έπαιξαν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής πραγματικότητας στην Ελλάδα, ομολογείται τι πήγε στραβά και ο κόσμος πολλές φορές δικάστηκε και εξεπατήθηκε και στο τέλος φορτώθηκε τα βάρη επιλογών που δεν έκανε ο ίδιος. Σε πολλά σκοτεινά σημεία πέφτει το φως που χρειάζεται, προκειμένου να τονιστεί ακόμη μια φορά ότι δεν ήταν επιλογή του κόσμου να μπει η χώρα στον γύψο τα επτά χρόνια της χούντας, αλλά ήταν αποτέλεσμα μεθοδεύσεων σκοτεινών κέντρων και συμβούλων.

Το ιστορικό λεύκωμα του Αρη Μαραγκόπουλου αποτελεί σημαντικό βοήθημα για τη διατήρηση της συλλογικής μνήμης, καθώς παρουσιάζει την εικόνα μιας άλλης Ελλάδας, αυτής που στο όνομα της προόδου και της ανάκαμψης ταλαιπωρήθηκε, εξαπατήθηκε και η μορφή και ο χαρακτήρας της αλλοιώθηκαν για χάρη του εκσυγχρονισμού. Όπως σωστά σημειώνει ο Μαραγκόπουλος στην εισαγωγή του, «μία εικόνα αξίζει όσο το νόημα που της αποδίδει ο κάθε αναγνώστης... Η ερμηνεία της φωτογραφίας είναι ζήτημα του παρατηρητή της. Οπως συμβαίνει και με την πρόσληψη ενός λογοτεχνικού έργου».